

# ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

**שם השיעור** - Revealing the Tetragrammaton: The Problem of a New Divine Name

**שם המרצה** (כתובת דוא"ל) – [chanochwaxman@gmail.com](mailto:chanochwaxman@gmail.com) Rav Chanoch Waxman,

## 1- שמות ו:ב-ג

ב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְהוָה: ג וְאַרְא אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וְשְׁמִי יְהוָה לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם:

ד וגם הקמתי את-בריתי אתם לתת להם את-ארץ כנען את ארץ מגריתם אשר-גרו בה: ה וגם | אני שמעתי את-נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את-בריתי:

ו לכן אמר לבני-ישראל אני יְהוָה והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצילתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים: ז וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהִיִּיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבִלֹת מִצְרַיִם: ח וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יָדִי לָתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב וְנִתַּתִּי אֹתָהּ לָכֶם מִוֶּרְשָׁה אֲנִי יְהוָה:

ט וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל-מֹשֶׁה מִקְּצֹר רוּחַ וּמִמַּעֲבָדָה קָשָׁה:

י וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: יא בֹא דַבֵּר אֶל-פְּרַעֲוֶה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ: יב וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לִפְנֵי יְהוָה לֵאמֹר הֵן בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֹא-שָׁמְעוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמְעוּ פְּרַעֲוֶה וְאֲנִי עֶרְל שִׁפְתַּיִם: יג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וַיֹּצִיֵם אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל-פְּרַעֲוֶה מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

## 2- תרגום אונקלוס שמות ו:ג

ואיתגלית לאברהם ליצחק וליעקב באל שדי ושמי ה' לא אודעית להון

## 3- רשב"ם שמות פרק ו פסוק ג

ושמי י"י - כך צריך לפרש, אני נראיתי להם באל שדי, ועיקר שמי י"י הוא. וזהו כפל לשון, לא נודעתי להם לא נתגליתי להם בעיקר השם אלא באל שדי, אבל אליך גליתי עיקר שמי אהיה וזכרי י"י...

## 4- אבן עזרא שמות פרק ו פסוק ג

והנה מצאנו כתוב באברהם אני ד' אשר הוצאתיך מאור כשדים (ברא' טו, ז), וביעקב - אני ד' אלהי אברהם אביך (שם כח, יג). ור' ישועה אמר, כי אברהם ויעקב לא ידעו זה השם, רק משה כתב ככה. ולא דבר ר' ישועה נכונה, כי איך יכתוב משה שם לא הזכירו השם. ואין ספק כי האבות ידעו זה השם, שהוא שם העצם, רק זה השם הוא התואר לא ידעו.

## 5- רש"י שמות פרק ו פסוק ג

באל שדי - הבטחתים הבטחות וכולן אמרתי להם אני אל שדי:

ושמי ה' לא נודעתי להם - לא הודעתי אין כתיב כאן אלא לא נודעתי לא נכרתי להם במדת אמתות שלי שעליה נקרא שמי ה' נאמן לאמת דברי, שהרי הבטחתים ולא קיימתי:

## ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

### 6- רמב"ן שמות פרק ו פסוק ב

והחכם רבי אברהם פירש...כי נראה לאבות בשם הזה שהוא מנצח מערכות שמים ולעשות עמם נסים גדולים שלא נתבטל מהם מנהג העולם, ברעב פדה אותם ממות ובמלחמה מידי חרב...

...והנה אמר האלהים למשה נראיתי לאבות בכח ידי אשר אני שודד בו המזלות ועוזר לבחירי, אבל בשמי של יו"ד ה"א אשר בו נהיה כל הווה לא נודעתי להם לברוא להם חדשות בשנוי התולדות, ולכן אמור לבני ישראל אני ה', ותודיע להם פעם אחרת השם הגדול כי בו אני עושה עמהם להפליא, וידעו כי אני ה' עושה כל. וצדקו כל דברי ר"א בענין הזה

### 7- שמות ג: ו-יא, יג-יד

וַיֹּאמֶר אֲנִי אֱלֹהִי אַבְרָהָם אֱלֹהִי יִצְחָק וְאֱלֹהִי יַעֲקֹב וַיֹּסֶתֶר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרָא מֵהִבִּיט אֶל-הָאֱלֹהִים: ז וַיֹּאמֶר יְהוָה רֹאה רֵאִיתִי אֶת-עֲנִי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶת-צַעֲקָתָם שָׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נִגְשָׁיו כִּי יִדְעִתִּי אֶת-מַכְאֲבָיו: ח וְאַרְדּוֹ לְהַצִּילוֹ | מִיַּד מִצְרַיִם וּלְהַעֲלֹתוֹ מִן-הָאֶרֶץ הַהוּא אֶל-אֶרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה אֶל-אֶרֶץ זָבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ אֶל-מְקוֹם הַפְּנִיעֲנִי וְהַחֲתִי וְהָאֶמְרִי וְהַפְּרִדִּי וְהַחֲוִי וְהִיבֹסִי: ט וְעַתָּה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי וְגַם-רֵאִיתִי אֶת-הַלַּחֵץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לֹחֲצִים אֹתָם: י וְעַתָּה לֵךְ וְאֶשְׁלַחְךָ אֶל-פְּרַעֲוֹ וְהוֹצֵא אֶת-עַמִּי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: יא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָאֱלֹהִים מִי אֲנִי כִּי אֵלֶךְ אֶל-פְּרַעֲוֹ וְכִי אוֹצִיא אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם:...

...יג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָאֱלֹהִים הִנֵּה אֲנִי בָּא אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתִּי לָהֶם אֱלֹהִי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם וְאָמְרוּ-לִי מֶה-שְּׁמוֹ מָה אָמַר אֲלֵהֶם: יד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-מֹשֶׁה אֱלֹהִי אֲשֶׁר אֱהִיָּה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֱהִיָּה שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם:

### 8- שמות ה: א-ו

א וְאַחֲרַי כָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל-פְּרַעֲוֹ כֹה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיַּחְגּוּ לִי בַּמִּדְבָּר: ב וַיֹּאמֶר פְּרַעֲוֹ מִי יְהוָה אֲשֶׁר אֲשַׁמַּע בְּקוֹלוֹ לְשַׁלַּח אֶת-יִשְׂרָאֵל לֹא יִדְעִתִּי אֶת-יְהוָה וְגַם אֶת-יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח: ג וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִי הָעֶבְרִים נִקְרָא עֲלֵינוּ נִלְכֶּה-נָּא דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבְּחָה לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ פֶּן-יִפְגַּעֲנוּ בָּדָבָר אוֹ בְּחֶרֶב: ד וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמַה מֹּשֶׁה וְאַהֲרֹן תִּפְרִיעוּ אֶת-הָעָם מִמַּעֲשָׂיו לֵכּוּ לִסְבִּלְתֵּיכֶם: ה וַיֹּאמֶר פְּרַעֲוֹ הֵן-רַבִּים עֲתָה עִם-הָאֶרֶץ וְהַשְׁבַּתֶּם אֹתָם מִסִּבְלָתָם: ו וַיֹּצֵא פְרַעֲוֹ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת-הַנְּגִשִּׁים בָּעָם וְאֶת-שִׁטְרֵיוֹ לְאֹמֶר: ז לֹא תֹאסְפוּן לָתֵת תְּבָן לָעָם לָלֶכֶן הַלְבָּנִים כְּתִמּוֹל שְׁלֹשָׁם הֵם יִלְכוּ וְקִשְׁשׁוּ לָהֶם תְּבָן:

### 9- שמות ה: כ-כג

כ וַיִּפְגְּעוּ אֶת-מֹשֶׁה וְאֶת-אַהֲרֹן נֹצְבִים לִקְרַאתָם בְּצֵאתָם מֵאֵת פְּרַעֲוֹ: כא וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם יְרֵא יְהוָה עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֲשֶׁר הִבְאִשְׁתֶּם אֶת-רִיחֲנוּ בְּעֵינֵי פְרַעֲוֹ וּבְעֵינֵי עַבְדָּיו לָתֵת-חֶרֶב בְּיָדָם לְהַרְגֵנוּ: כב וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לְמַה הִרְעַתָּה לָעָם הַזֶּה לְמַה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי: כג וּמֵאֲזַבְּאִיתִי אֶל-פְּרַעֲוֹ לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרַע לָעָם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא-הִצַּלְתָּ אֶת-עַמְּךָ:

### 10- רשב"ם שמות פרק ה פסוק כב

וישב משה - אל המקום שהיה י"י מדבר עמו שם:

### 11- אבן עזרא שמות פרק ה פסוק כב

## ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

וישב משה הנה שאלה, אחר שהשם הודיע למשה ואמר לו ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלוך (שמות ג, יט) עד שיעשה כל האותות אשר צוהו, אם כן למה יתרעם משה לומר למה זה שלחתי, והצל לא הצלת? התשובה, חשב משה כי מעת דברו אל פרעה יקל מעליהם עולם, והנה הוא הכביד העבודה עליהם. וטעם למה הרעותה, הפך מה שאמרת ראה ראיתי את עני (שמות ג, ז) וארד להצילו מיד מצרים (שם, ח)...

### 12- רמב"ן שמות פרק ו פסוק א

ומה שדרשו רבותינו בענין הזה (שמו"ר ד) חבל על דאבדין ולא משתכחין, הרבה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב באל שדי, ולא הודעתי להם ששמי ה' כשם שאמרתי לך, ולא הרהרו אחר מדותי וכו', ועוד שלא שאלוני מה שמי כשם ששאלת אתה, ואתה תחלת שליחותי אמרת לי מה שמך, ולבסוף אמרת ומאז באתי אל פרעה וגו' ועל זה נאמר וגם הקימותי את בריתי אתם וגו'...

...ולכן ידרשו כי היה הדבר תוכחה למשה לאמר לו הנה האבות שלא הגיעה להם מעלתם בנבואה אליך ולא ראו רק באל שדי, הם האמינו בי...אף כי אתה שידעתני בשם הגדול והבטחתיך בו, שיש לך לבטוח ברחמים...

### 13- שמות ג:טז-כ

טז לך ואספנת את-זקני ישראל ואמרת אליהם יהוה אלהי אבותיכם...

...יח ושמעו לקולך ובאת אתה וזקני ישראל אל-מלך מצרים ואמרתם אליו יהוה אלהי העבריים נקרה עלינו ועתה נלכה-נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה ליהוה אלהינו: יט ואני ידעתי כי לא-יתן אתכם מלך מצרים להלך ולא ביד חזקה: כ ושלחתי את-ידִי והכיתי את-מצרים...

### 14- בראשית יז:י

ז והקמתי את-בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריך לדרתם לברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך: ח ונתתי לך ולזרעך אחריך את | ארץ מגריר את כל-ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לאלהים: ט ויאמר אלהים אל-אברהם ואתה את-בריתי תשמור אתה וזרעך אחריך לדרתם: י זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך המול לכם כל-זכר:

### 15- שמות ב:טז-יט

טז ולכהן מדין שבע בנות ותבאנה ותדלנה ותמלאנה את-הרהטים להשקות צאן אביהן: יז ויבאו הרעים ויגרשום ויקם משה ויושען וישק את-צאנם: יח ותבאנה אל-רעואל אביהן ויאמר מדוע מהרתן בא היום: יט ותאמרן איש מצרי הצילנו מיד הרעים וגם-דלה דלה לנו וישק את-הצאן:

### 16- שמות ב:יא-יב

יא ויהי | בימים ההם ויגדל משה ויצא אל-אחיו וירא בסבלתם וירא איש מצרי מכה איש-עברי מאחיו: יב ויפן פה וירא כי אין איש וירא את-המצרי ויטמנהו בחול: